

EDWARD RACZYŃSKI

* 22 XI 1925, Biała

† 22 XII 1989, Szczytno

Edward Raczyński urodził się w niedzielę 22 listopada 1925 roku w Bialej, należącej wtedy administracyjnie do powiatu krakowskiego. W 1952 roku ukończył szczycieńskie Liceum Ogólnokształcące dla Pracujących i został zatrudniony przez dyrektora Michała Leśniewskiego (1896–1966) jako nauczyciel przysposobienia wojskowego. Według danych zawartych w *Kronice LO z lat 1945–1970* pozostawał na tym stanowisku w okresie 1 grudnia 1952 – 31 października 1956. Uczęszczając do liceum, był już zawodowym oficerem Ludowego Wojska Polskiego w stopniu porucznika, a to znaczy, że musiał mieć kontakt z armią wcześniej.

W zasobach archiwalnych Liceum Ogólnokształcącego im. Jana III Sobieskiego w Szczytnie znajduje się dziesięć dokumentów związanych z Edwardem Raczyńskim:

1. umowa o pracę zawarta z Edwardem Raczyńskim jako nauczycielem kontraktowym przez dyrektora Państwowej Szkoły Ogólnokształcącej stopnia Licealnego, Michała Leśniewskiego (1896–1966), z 14 lutego 1953 „na pełnienie zajęć w wymiarze 15 godzin tygodniowo” w okresie od 1 grudnia 1952 do 31 lipca 1953; co ciekawe, mimo że placówka oświatowa od 1948 roku nazywała się Państwową Szkołą Ogólnokształcącą stopnia Licealnego, pod umową widnieje pieczęć okrągła z napisem w otoku: Państwowe Gimnazjum Koedukacyjne Ogólnokształcące w Szczytnie”;
2. pismo z Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie (sygn. O.II-13a/3/53), z 28 lutego 1953, w którym kierownik Oddziału, Antoni Bąk, przychyliła się do prośby Edwarda Raczyńskiego z 13 lutego 1953 i udziela mu od 15 lutego 1953 roku urlopu bezpłatnego w celu wzięcia udziału w kursie narciarskim w Istebnej koło Wisły; odpowiedź z olsztyńskiego Wydziału Oświaty wpłynęła do LO 5 marca 1953 (ldz. 137/53), a więc była formalnie spóźniona;
3. pismo kierownika Oddziału PWRN w Olsztynie, Antoniego Bąka, z 28 lutego 1953 roku, w którym zobowiązuje on dyrekcję Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie do przesłania do Wydziału Oświaty zaświadczenia o ukończeniu kursu narciarskiego przez Edwarda Raczyńskiego (ldz. 137/53 z 5 marca 1953);
4. pismo kierownika Oddziału PWRN w Olsztynie, Antoniego Bąka, z 19 grudnia 1953 roku (sygn. O. II-13a/141/53), w którym udziela on Edwardowi Raczyńskiemu „urlopu płatnego w celu przygotowania się oraz złożenia państwowego egzaminu uproszczonego na nauczycieli wychowania fizycznego szkół

- średnich ogólnokształcących, na czas od 1 grudnia do 14 grudnia 1953; pismo kuriozalne, ponieważ zostało sporządzone 19 grudnia 1953, a więc już po złożeniu egzaminu przez Edwarda Raczyńskiego w Warszawie;
5. odpis z 16 czerwca 1954 roku, uwierzytelniony przez Zuzannę Pawłowską; ówczesną dyrektorkę Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie, który potwierdza zdobycie przez Edwarda Raczyńskiego uprawnień do nauczania wychowania fizycznego w szkołach średnich ogólnokształcących oraz w zakładach kształcenia nauczycieli;
 6. umowa o pracę zawarta 30 lipca 1955 roku z Edwardem Raczyńskim, nauczycielem kontraktowym Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie, przez ówczesnego dyrektora LO, Jerzego Rutkowskiego (1927–1995), zgodnie z którą w okresie od 16 sierpnia 1955 do 15 sierpnia 1956 miał on nauczać przysposobienia wojskowego w wymiarze 12 godzin tygodniowo;
 7. pismo z Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie (sygn. O. II-9a/177/55) z 20 września 1955, w którym kierownik Oddziału, H. Kornaszewski, w odpowiedzi na pismo dyrekcji szczycieńskiego LO z 1 września 1955, zatwierdził umowę zawartą z Edwardem Raczyńskim na świadczenie pracy w okresie od 16 sierpnia 1955 do 15 sierpnia 1956;
 8. umowa o zatrudnienie, bez daty, zawarta z Edwardem Raczyńskim, nauczycielem kontraktowym Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie, przez kierownika Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie, na świadczenie przez Edwarda Raczyńskiego pracy polegającej na nauczaniu przysposobienia wojskowego w okresie od 1 września do 31 października 1956; na tej umowie nie ma podpisu dyrektora szczycieńskiego LO i nie wskazano liczby godzin do przepracowania;
 9. umowa o zatrudnienie, bez daty, zawarta z Edwardem Raczyńskim, nauczycielem kontraktowym Szkoły Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie, przez kierownika Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie, na świadczenie przez Edwarda Raczyńskiego pracy w charakterze nauczyciela przysposobienia wojskowego w okresie od 1 września 1956 do 31 sierpnia 1957 w wymiarze 18 godzin tygodniowo; umowę tę podpisał oprócz Edwarda Raczyńskiego także Michał Mazur, który pełnił wtedy obowiązki dyrektora LO;
 10. pismo Wydziału Oświaty PWRN w Olsztynie z 10 października 1956 (sygn. O. II-10a/30/56), w którym kierowniczką Oddziału, M. Wyczółkowska, informuje o przychyleniu się do prośby Edwarda Raczyńskiego z 1 października 1956 i rozwiązuje z nim stosunek pracy z dniem 31 października 1956.

Z odpisu z 16 czerwca 1954 wiadomo, że Edward Raczyński został dopuszczony do egzaminu na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli na podstawie decyzji Ministerstwa Oświaty z 5 grudnia 1953 oraz

zarządzenia Ministerstwa Oświaty z 16 października 1950 w sprawie uproszczonych egzaminów na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli. W dniach 10–11 grudnia 1953 Edward Raczyński poddał się temu uproszczonemu egzaminowi i zdał go z wynikiem dobrym, otrzymując następujące oceny: z wychowania fizycznego – dobry, z nauki o Polsce i świecie współczesnym – dobry. Komisja Egzaminacyjna przy AWF w Warszawie stwierdziła 12 grudnia 1953, że Edward Raczyński posiada kwalifikacje zawodowe do nauczania wychowania fizycznego w szkołach średnich ogólnokształcących i w zakładach kształcenia nauczycieli. Ale w szczycieńskim LO Edward Raczyński nie nauczał wychowania fizycznego, lecz przysposobienia wojskowego, do czego zapewne wystarczało bycie oficerem LWP.

Ryszard Wojciech Budkiewicz (1930–2020), absolwent Liceum Ogólnokształcącego dla Pracujących (rocznik 1951) tak wspominał Edwarda Raczyńskiego: „A np. por. Edward Raczyński przychodził na zajęcia w wojskowym mundurze: buty z cholewami, ostrogi, bryczesy, wojskowa kurtka, akselbant, koalicyjka i oczywiście rogatywka. Nawiasem mówiąc, swoim wejściem, a zwykł się spóźniać (my wiedzieliśmy, że robi to celowo) i meldunkiem obezwładniał nie tylko nasze koleżanki, ale i nauczycieli. (...) P.S. Ten żołnierz, który tak efektownie wkraczał do klasy na zajęcia, poderwał mi dziewczynę i nawet się z nią ożenił. Edka nie pozdrowię, bo nie żyje, ale Lilę z całą serdecznością”¹.

Dwa zwroty w powyższym cytacie – „przychodził na zajęcia” i „wkraczał do klasy na zajęcia” – są dwuznaczne, z tego powodu trzeba dodać, że odnoszą się do Edwarda Raczyńskiego jako ucznia LO, a nie nauczyciela. Ryszard Wojciech Budkiewicz zdał maturę w 1951, a „żołnierz” – rok później. Były zatem, jak zakładam, obiektywne przyczyny rocznego opóźnienia w przystąpieniu Edwarda Raczyńskiego do egzaminu końcowego. Warto przy okazji wspomnieć, że przed nim przysposobienia wojskowego nauczali w LO kolejno: Zofia Kalejanka (1946–1948), [Jan] Dżimiński (1948/1949), Zygmunt Grynowiecki (1948/1949), Leon Czerniewski (1950/1951), Ignacy Gałka (1951/1952) i Alicja Nielwodzka (1951/1952).

Edward Raczyński w latach 50. XX w. mieszkał w Szczytnie w poniemieckim domu przy ulicy Michała Kajki 21, a w ostatnim okresie życia – przy ulicy Wojciecha Kętrzyńskiego 7. Zmarł w piątek 22 grudnia 1989 roku. Pogrzeb odbył się w Wigilię, w niedzielę. Edward Raczyński został pochowany na cmentarzu komunalnym w Szczytnie (sektor C III, rząd X, numer grobu 8).

¹ R. Budkiewicz, *Wspomnienia*, <http://nowa.loszczytno.edu.pl/ryszardbudkiewicz/> (19 IX 2024).

ANEKS FOTOGRAFICZNY

Z ŻYCIA SZKOŁY

Ryc. 1. Widok na budynek szkoły, w której w latach 1945–1970 funkcjonowało Liceum Ogólnokształcące i w którym Edward Raczyński uczył przysposobienia wojskowego w okresie 1952–1956. Szczytno, ul. Jana Kasprowicza 1.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Państwowa Szkoła
Liceum ogólnokształcące
w Szczytnie

19/53

Zatrudnienie.

Szczytno dnia 14. II 53

Obywatel/ka/
Raczyński Edward
nauczyciel p.w.
w Szczytnie

Powołuję Obywatela za jego zgodą do pracy w Liceum Ogólnokształcącym
na okres od 1 grudnia 1952r. do 31 lipca 1953r.
na okres od 1. XII 1952r. do 31. VII 1953r.
nauczyciela p.w.

Charakterze kontraktowego.

Warunkach określonych w umowie wzorcowej drukowanej w załączniku Nr. 1
rozporządzenia Ministra Oświaty z dnia 24 października 1947 r. Nr. I Pers
31/47 w sprawie wynagrodzenia pracowników kontraktowych w szkołach,
rodach i kursach podległych Ministerstwu Oświaty/Dz. Urz. Min. Ośw. Nr. 11
.275/ a w szczególności:

/z obowiązkiem pełnienia zajęć w wymiarze 15 godzin tygodniowo
w okresie od 1. XII 1952r. do 31. VII 1953r.

/z obowiązkiem pełnienia zajęć w wymiarze
w okresie

/z obowiązkiem kierowania
w okresie

/z wynagrodzeniem miesięcznym równającym się uposażeniu grupy
funkcjonariuszów państwowych wraz z dodatkami do uposażenia przysłu-
gującymi mianowanym.

/z wynagrodzeniem za godzinę 15 w wysokości 241 zł.
miesięcznie za jedną godzinę tygodniowo,

/z wynagrodzeniem dodatkowym równającym się

z zastrzeżeniem umowy, gdyby Wydział Oświaty P.W.R.N. w Olsztynie
umowy nie zatwierdził, przy czym w tym wypadku rozwiązanie umowy nas-
tąpi z końcem miesiąca, w którym Obywatel/ka zostanie zawiadomiony
decyzji. Wydziału Oświaty - Prezydium w R.N. w Olsztynie

po uprzednim wypowiedzeniu umowy przez pracodawcę albo pracowni-
ka.

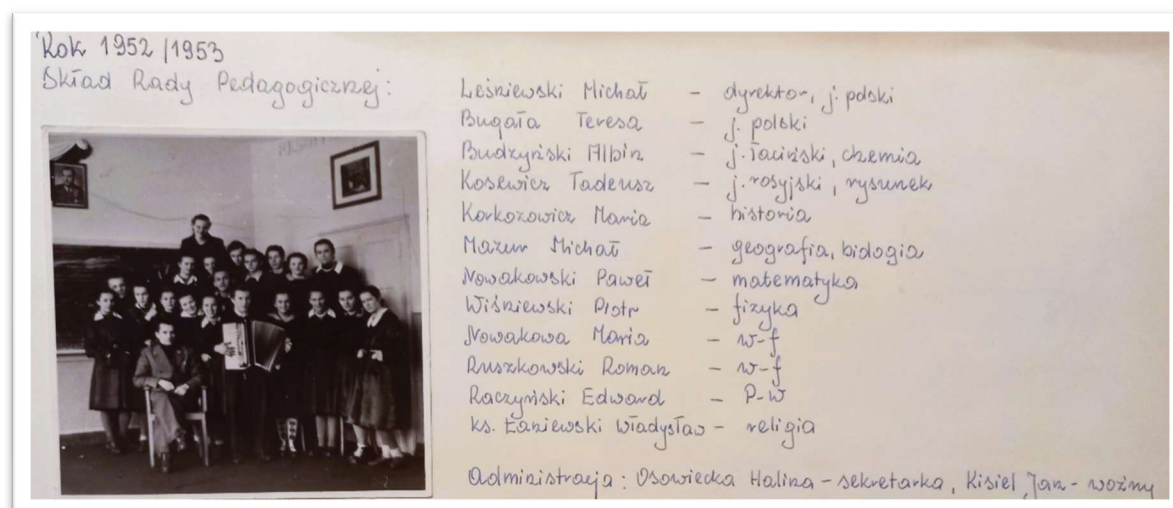
W celu objęcia obowiązków służbowych zgłosi się Obywatel u
dyrektora Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Podpis:

Ryc. 2. Umowa o pracę zawarta z Edwardem Raczyńskim przez Michała Leśniewskiego z 14 II 1953.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

Ryc. 3. Karta z *Kroniki LO z lat 1945–1970*, napisanej przez prof. prof. Alinę Wrońską i Romana Kasprowicza, ze składem Rady Pedagogicznej w roku szkolnym 1952/1953. Po raz pierwszy wymienia się tutaj nazwisko Edwarda Raczyńskiego jako nauczyciela przysposobienia wojskowego.

Źródło: Archiwum Liceum Ogólnokształcącego w Szczytnie

**Ryc. 4. Współczesny wygląd budynku przy ul. Michała Kajki 21 w Szczytnie,
w którym w latach 50. XX w. mieszkał Edward Raczyński.**

Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

Ryc. 5. Współczesny wygląd budynku przy ul. Wojciecha Kętrzyńskiego 7 w Szczytnie, w którym do 1989 roku mieszkał Edward Raczyński.

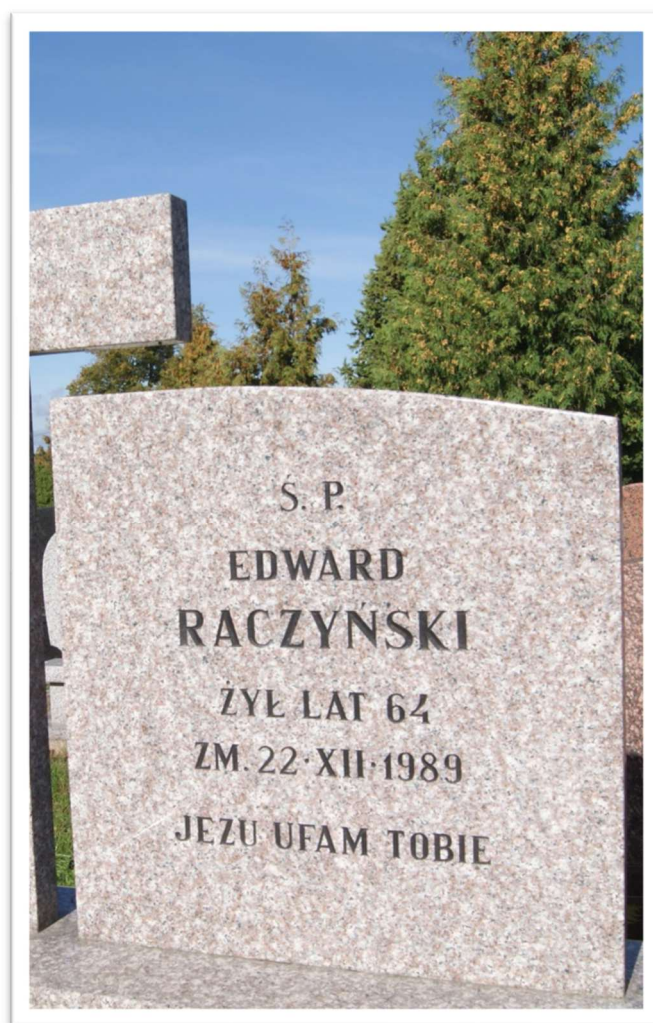
Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

MIEJSCE SPOCZYNKU

Ryc. 6. Mogiła Edwarda Raczyńskiego na cmentarzu komunalnym w Szczytnie.

Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

Ryc. 7. Tablica inskrypcyjna na mogile Edwarda Raczynskiego.

Autor fotografii: Grzegorz Ojcewicz

*Archiwalny materiał kadrowy LO zeskanowała Anna Tobolewska
Biogram napisał i całość opracował dr hab. Grzegorz Ojcewicz*